

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu Kamu Politikalarının Çoklu Akış Yöntemi ile Analiz Edilmesi**Analyzing Child Poverty Public Policies in Türkiye with the Multi-Stream Method*Yasemin Mamur Işıkcı^{a,**} & Esmeray Alacadağlı^b^a Doç.Dr. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, 28200, Giresun/Türkiye
ORCID 0000-0002-2773-7251^b Doç.Dr. Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, 69000, Bayburt/Türkiye
ORCID 0000-0003-1604-6487

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 4 Haziran 2024
Düzeltilme tarihi: 08 Kasım 2024
Kabul tarihi: 16 Kasım 2024

Anahtar Kelimeler:

Çocuk yoksulluğu
Kamu politikası analizi
Çoklu Akış Yöntemi

ARTICLE INFO

Article history:

Received: June 04, 2024
Received in revised form: Nov 08, 2024
Accepted Nov 16, 2024

Keywords:

Child poverty
Public policy analysis
Multiple Streams Framework

ÖZ

Çocuk yoksulluğu, çocukların haklarını kısıtlayan, onları fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlık açısından olumsuz yönde etkilediği kadar eğitimlerinden uzak kalmalarına da neden olan bir durumdur. Çocuk yoksulluğu, çocukluk döneminde yoksulluk yaşayan bireylerin gelecekte de yoksullukla karşılaşma olasılıklarını artırması bakımından da önem taşımaktadır. Her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de çocuk yoksulluğunu azaltmak için kimi politika ve süreçler uygulanmaktadır. Bu araştırmanın amacı Türkiye’deki çocuk yoksulluğu politikalarının nasıl geliştiğini ve çözümlerin nasıl tanımlandığını incelemektir. Araştırmanın yöntemi olarak Kingdon’un kamu politikalarının problemler, politikalar ve siyasaların birleşimi ile oluştuğunu varsayan Çoklu Akış Modeli kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında doküman taraması tekniği kullanılmış olup veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çocuk yoksulluğunun ele alındığı bu çalışma, bu konuda problem akışının oluştuğunu ancak politika akışının etkili bir şekilde gerçekleşmediğini ortaya koymuştur.

ABSTRACT

Child poverty is a condition that restricts children’s rights and negatively impacts their physical, mental, and emotional health, as well as causing them to miss out on education. Child poverty is also significant because it increases the likelihood that individuals who experience poverty during childhood will face poverty in the future. As in every country, various policies and processes are implemented in Türkiye to reduce child poverty. The aim of this research is to examine how child poverty policies in Turkey have developed and how solutions are defined. The Multiple Streams Framework, which assumes that public policies are formed by the combination of problems, policies, and politics, is used as the research method. In the study, document scanning technique was used to collect data and the data were analyzed by content analysis. This study, which deals with child poverty, has revealed that there is a problem flow in this regard, but the policy flow has not been realized effectively.

* Bu makale 26-27 Ekim 2023 tarihinde düzenlenen 1. Kamu Yönetimi Kongresi’nde sözlü olarak sunulmuştur.

** Sorumlu yazar/Corresponding author:

e-posta: yasemin.mamur@giresun.edu.tr

1. Giriş

Yoksulluk çok eski zamanlardan beri toplumların mücadele etmek zorunda kaldığı bir olgudur. Günümüz dünyasında gelişmiş, gelişmekte olan ya da az gelişmiş tüm ülkeler için çözüm üretilmesi gereken bir sorun alanı olan yoksulluk bilim dünyasının da önemli inceleme konularından biridir. Yoksulluk, başlangıçta gelir yoksunluğu gibi düşünülse de, ekonomik, sosyal, politik açılarından bakıldığında farklı boyutları olan ve bu açıdan salt gelirle ilişkili tanımlanması uzmanlık kuruluşlarınca da, bilim dünyasının da yeterli bulunmayan bir kavramdır. Dünya Bankası'nca yoksulluk, 1990 yılında yayımlanan raporda "mutlak yoksulluk" ve "görelî yoksulluk" şeklinde ayrıştırılarak tanımlanırken (World Bank, Development Rapor 1990); Birleşmiş Milletler (BM), sadece gelire odaklı yoksulluk tanımlamasını yetersiz olarak kabul edip, 1990 yılından itibaren yoksulluğu çok boyutlu olarak inceleyen ve insanca yaşayabilmek için gerekli olan hak ve özgürlükleri de dikkate alarak, insani kalkınmayı ölçmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir (Durgun, 2011: 14-144). Öte yandan, yoksulluk olgusu, toplumları oluşturan bütün grupları göreceli olarak farklı düzeyde etkilemesinin yanı sıra ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre yoksul olarak adlandırılan kesimlerin de gelir olarak birbirinden farklı olduğunu da göz ardı etmemek gerekmektedir. Giddens ve Sutton'un, "bir toplum içinde temel ve normal" olduğu kabul edilen şeylere sahip olup olmama durumu" üzerinden tanımladığı bu kavramı tanımlamada, sosyologlarca; mutlak yoksulluk (fikri ve sağlıklı olarak yaşayabilmek için gereken asgari şartların olmaması) yerine, onu da kapsayacak şekildeki (toplumdaki sosyal ve kültürel niteliklere dayalı olarak yapılan ve yoksulluğun standartları ile ilgili olan) görelî yoksulluk tercih edilmektedir (Giddens ve Sutton'dan aktaran Alacadağlı, 2020:171-172). Bu bağlamda yoksulluk tüm ülkelerde görülen, dönemselsel olarak karşılaşılabilen ve toplumda özellikli gruplar denilen; kadınlar, yaşlılar, engelliler, çocuklar gibi grupları göreceli olarak daha fazla etkileyen bir olgu olup, çeşitli endeksler kullanılarak değerlendirilip ölçülmektedir. Örneğin BM'ce yoksulluk, gelişmekte olan ve sanayileşmiş ülkeler için kriterleri de birbirinden farklı olarak geliştirilen iki insani yoksulluk endeksi (HP1 ve HP2) ile ölçülmektedir (Allen ve Thomas, 2021: 15-16).

1980'li yıllar sonrasında küreselleşen, dijitalleşmeye dayalı küçük bir köye dönüşen dünyada, eşitlik ve adil paylaşım ilkelerini görmezden gelen neoliberal politikaların yükselişe geçmesi, bu politikaların beslediği savaşlar ve savaşa dayalı göçlerin yayılması, hem yoksul bireylerin sayısını hem de yoksulluğun onlar üzerindeki etkilerini artırmıştır. Chossudovsky'ye göre bu küresel yoksulluğun nedenleri; dünya kaynaklarının adil paylaşılmaması, işsizlik ve emek maliyetlerini minimize etmeye dayalı küresel aşırı arz sistemidir (Chossudovsky, 1999'dan aktaran Alacadağlı, 2020: 173).

Birçok yerde ifade edildiği ve genel kabul gördüğü üzere yoksulluk özellikli gruplar olarak çocukları yetişkinlerden daha fazla etkilemektedir. Çünkü bir geliri olmayan ve ailelerinin bakımına

muhtaç olan çocukların yoksulluğu, çoğunlukla onları yetiştiren yetişkinlerin yoksulluğunun kaçınılmaz bir sonucudur. Yoksul aileler, çocuklarının yaşamsal, zihinsel ve bedensel gelişmesi için temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları gibi onları yeterince koruyamayarak sömürülmesine, istismarına, şiddet ve ayrımcılığa uğramasına da neden olabilmektedir (Durgun, 2011: 145). Çünkü yaşamlarını sürdürme noktasında yetişkinlerin desteği ve ilgisine ihtiyacı olan bu grup, yoksulluğa dayalı olarak bu destekten mahrum kalmanın yanında çocukluk evresini yaşayamadan çocuk işçi olarak erişkin sorumluluklarını da yüklenmek zorunda kalmaktadır. Bu açıdan çocukluk döneminde yaşanan yoksulluk, çocuk bireylerin gelişimsel özelliklerini olumsuz yönde etkilemenin yanında temel haklara ulaşmalarını da engellemektedir.

Çocuk; insanoğlunun yaşamda varoluşunu, sürdürülebilirliğini sağlayan bir insan organizması olup onun erişkin sağlıklı bir birey olarak gelecekte çocukluk dönemi koşulları ve çocuk yoksulluğu çok önemlidir. UNICEF'e göre çocuk yoksulluğu, çocukların açısından belirleyici olup onları güçsüzleştirerek, hem biyolojik hem de zihinsel potansiyellerini olumsuz etkileyerek erişkinlikte de olumsuz koşullara mahkûm etmekte, daha sonraki kuşaklara geçerek bir "kısır döngü"ye yol açmaktadır (Hatun, 2002: 15). Yoksulluk, çocuk işçiliğinin ve çocukların sahip olduğu haklarını kullanamamasının da en önde gelen nedenlerinden biridir. Çocukların tüm yaşamlarını olumsuz olarak etkileyen bu döngü, bu nedenle, hem bir insan hakları sorunu hem de tüm haklara herkesin eşit bir şekilde ulaşmasını engellediği için demokrasi sorunu, yönetim sorunu olarak da varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle bu konuda politikacıların ve ülkeyi yönetenlerin politikalar belirlemesi ve doğru kararlar alarak sorunu yönetmesi ve yoksulluğun önlenmesi için yapılması gerekenleri çocukluk çağından başlayarak yapması gerekmektedir.

Neoliberal politikaların yanı sıra tüm dünyada ve Türkiye'de 2020 yılında yaşanan ve yaklaşık iki yıl boyunca ekonomik hayatı sekteye uğratacak önlemler alınmasını gerektiren Covid-19 Pandemisi yoksulluğu, çalışan yoksulluğunu ve paralelinde çocuk yoksulluğunu da önemli ölçüde derinleştirmiştir. UNICEF ve Dünya Bankası'nın Eylül 2023'te kamuoyuna açıkladığı analiz sonuçlarına göre; dünyada tahminen 333 milyon çocuk, diğer bir ifadeyle her 6 çocuktan biri aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır (Url 1). TÜİK'in hane halkı eşdeğer kullanılabilir fert geliri yerine, fert başına gelir baz alınarak yapılan hesaplamalarda ülkemizde; 2017'de 8,96 milyon olan yoksul çocuk sayısının artmaya devam ettiğini ve 2022 sonrasında 9,56 milyon olduğunu göstermektedir (TEPAV, 2023:2).

Dünyada ve ülkemizde, pandeminin öncesinde de yaşanan ve ekonomik sıkıntılara dayalı olarak temel gıdalara ulaşamama şeklinde de sonuçları olan yoksulluk, bu dönemde, pandemiye dayalı artan çalışan yoksulluğu, özellikle de savaşlara dayalı artan göçler, ailelerini yitiren, yerlerinden olan ve temel yaşam haklarından

yoksun kalan çocuklar daha ön plana çıkarılarak ve onlar üzerinden açıklanılmaya başlanmıştır. Bu ifade ile çocuk yoksulluğunun önemli göstergeleri olan, çocuk işçiliği, beslenme yetersizliği, okula devamsızlık, çocuk sağlığı gibi göstergelerindeki olumsuzluklar ve ülkemizin uzun yıllardır içinde bulunduğu gerçekler olduğunu gözardı edilmeyip aksine pandemi döneminde özellikle hizmet sektörü ağırlıklı işten çıkarmaların, yarı mesaiyi çalışmaların yol açtığı hane halkı yoksulluğunun çocuk yoksulluğunu da artırdığı ve daha ön plana çıkardığı belirtilmek istenmiştir. Gözlemlerimize göre çok yakınımızdaki savaşlar ve pandemi dönemine kadar çocuk yoksulluğu böylesine ısrarlı bir şekilde dile getirilmemiş ve bu konudaki sorunlara bu kadar yoğun çözüm aranmamıştır. Bu gelişmede kanımızca, yaklaşan seçimler nedeni ile genelde yoksulluk özelde çocuk yoksulluğunun sorunun muhalefet tarafından politik tartışma mecrasına çekilmesinin de önemli bir payı olmuştur. Bu bağlamda, “çocuk yoksulluğu ile ilgili bu değişim, bu alanda bir politika değişikliğine yol açacak politika penceresinin açılmasını sağlamış mıdır?” sorusunu akıllara getirmiştir. Başka bir ifade ile bu saptamalardan yola çıkarak “bu konuda politika değişikliğine yol açacak gündem yeterince yaratılmış mıdır?” sorusu bu çalışmanın temel problemini oluşturmuştur. Bu saptamalar ile soruların yanıtı, kamu politikası sürecini problemler, politikalar ve siyaset akışı çerçevesinde açıklayan Kingdon’un Çoklu Akış Modeli çerçevesinde aranmıştır.

Çocuk yoksulluğuna dair literatürde, çocuk yoksulluğunun sebepleri, yol açtığı sorunlar ve çözüm yollarına odaklanan çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Bu araştırma, çocuk yoksulluğunu kamu politikası yönünden ele alarak, çocuk yoksulluğunu kamu politikası sorunsalına dâhil etmesi açısından bu çalışmalardan ayrılmaktadır. Diğer yandan kamu politikası analizinde çeşitli konular incelenmiş olsa da çocuklara dair sorunların bu çerçevede değerlendirilmesi oldukça yenidir. Bu çalışma, çocuk hakları alanında önemli bir konu olan çocuk yoksulluğunu, ulusal literatürde daha az tercih edilen çoklu akış modeliyle ele alarak, kamu politikası ve çocuk hakları literatürüne katkıda bulunmakta, ayrıca kamu yönetimi ve siyaset bilimi disiplinlerinin ilgisini “çocuk” konusuna çekmektedir.

1.1. Kavramsal Çerçeve: Çocuk Yoksulluğu

Çocuk yoksulluğu, genellikle bir ailenin ekonomik zorluklarının bir sonucu olarak algılanmaktadır. Bu kavram, çocuğun ailesinden gelen koşullar bağlamında incelenir ve 1980’lerin sonrasında kabul edilmiş bir terimdir. Ancak, son yıllarda, çocuk yoksulluğunun daha öznel bir bakış açısıyla ele alınması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır (Kudubeş vd., 2017:79). UNICEF, 2005 yılında yayımladığı “Dünya Çocuklarının Durumu” raporunda, çocuk yoksulluğunu çocukların haklarını kısıtlayan ve yaşamlarındaki potansiyellerini sınırlayan bir durum olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda, çocukların büyüme, gelişim ve hayatta kalma gereksinimlerini karşılayacak maddi ve manevi kaynaklara erişememeleri şeklinde de açıklamıştır (UNICEF, 2005). UNICEF’e göre, çocuk

yoksulluğunun göstergeleri arasında bebek ve çocuk ölüm oranları, beş yaş altındaki düşük ağırlıklı veya kısa boylu çocukların oranı, temiz içme suyuna erişim, yeterli temizlik ve sağlık bakımı, tam aşılanmış çocukların oranı ve ilköğretime başlayan çocukların oranı bulunmaktadır. UNICEF tarafından, yoksulluğun tek bir göstergesi olmadığı ve bu nedenle nicel terimlerle ifadesinin her zaman kolay olmadığı belirtilmektedir. UNICEF raporlarında tek başına gelir düzeyi odaklı bir yoksulluk tanımının, yoksulluğun diğer yönlerini, örneğin ayrımcılık, toplumsal dışlanma ve saygınlığın yitimi gibi yönlerini dikkate almadığı ifade edilmektedir (UNICEF, 2005, UNICEF, 2002).

Çocuk yoksulluğunun uzun vadeli etkileri oldukça derin ve kalıcı olabilir (Tekdemir ve Yılmaz, 2021: 1078). Yoksulluk, çocukların sağlıklı gelişimini engelleyerek fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilir (Avşar Kurnaz, 2007: 53). Yetersiz beslenme, kötü barınma koşulları ve sağlık hizmetlerine erişim eksikliği çocukların hastalıklara yakalanma riskini artırır (Yiğit vd., 2018: 92). Ayrıca, eğitim fırsatlarından yoksun kalmak, düşük akademik başarı, okul terki ve gelecekteki iş olanaklarındaki kısıtlamalar gibi sorunlarla da ilişkilidir (Köroğlu, 2022: 102-103). Çocukluk dönemini yoksulluk içinde geçiren bireylerin gelecekte de yoksullukla karşılaşma olasılıkları artmaktadır. Bu durum, yoksulluğun bir kısır döngü oluşturarak sonraki kuşaklara miras olarak aktarılmasına yol açmaktadır (Durgun, 2011).

Yeterliliği tartışmalı da olsa Türkiye’de uzun yıllardan beri çocuk yoksulluğunu azaltmak için bazı politika ve süreçler izlenmektedir. Bu çalışmaların çoğu eğitim odaklıdır. Yoksul öğrencilere eğitime erişim için parasız yatılı okullar ve burs imkânları sunulmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve çeşitli sosyal yardım kurumları, nakdi ve ayni yardımlar, gıda yardımları, barınma destekleri, eğitim yardımları gibi çeşitli sosyal yardımlar yapmaktadır. Ayrıca Şartlı Nakit Transferi uygulaması ile eğitim ve sağlık alanlarında çocuklar desteklenmektedir. Ayrıca 18 yaş altındaki bireylerin genel sağlık sigortası kapsamında sigorta primleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Bununla birlikte özellikle son yıllarda Türkiye’nin içine girdiği ekonomik kriz ortamı, çocuk yoksulluğunu azaltmada izlenen politikaları yetersiz kılmış ve durumu tartışmalı hale getirmiştir. Bu süreç içinde neler olup bittiğinin, sorunun nasıl ve kimler tarafından tanımlanıp gündeme geldiğinin, çözümlerin nasıl geliştirildiğinin tespit edilmesi kamu politikasının izlenebilirliği açısından önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de çocuk yoksulluğu politikalarının ne şekilde gündeme geldiğini ve çözümlerin nasıl tanımlandığını ve süreci değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen araştırma soruları şu şekildedir;

- Çocuk yoksulluğu sorunu gündeme taşıyan dramatik olaylar ve göstergeler nelerdir?

- b. Çocuk yoksulluğunun çözümüne yönelik öneriler kimler tarafından nasıl formüle edilmiştir? Bu sürecin aktörleri kimler olmuştur?
- c. Politikanın hangi dinamikler siyaset akışını etkilemiştir?
- d. Problemler, politikalar ve siyaset akışları nasıl bir araya gelmiştir?
- e. Çocuk yoksulluğuna yönelik politika değişikliği gerçekleşmiş midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Literatürde çocuk yoksulluğu ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar, çocuk yoksulluğunun nedenleri, yol açtığı sorunlar, mücadele yolları üzerine odaklanmıştır.

Bunlardan Kınacı (2020)'nin çalışmasında, çocuk yoksulluğunun nedenleri ve başlıca yoksulluk alanlarının bir değerlendirmesi yapılarak, çocuk yoksulluğunun ciddi bir toplumsal sorun haline geldiği sonucuna varılmıştır. Durgun (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, çocuk yoksulluğu çok boyutlu olarak ele alınmakta ve bu sorunun çözümüne yönelik öneriler getirilmektedir. Avşar Kurnaz (2007) ise çocuk yoksulluğu konusunu kavramsal bir şekilde analiz ederken yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkilerini incelemektedir. Kahraman ve Sallan Gül (2015), Türkiye'de çocuk yoksulluğunu Gaziantep ilindeki saha araştırmaları ışığında ortaya koyarken çok boyutlu yoksulluğun toplumsal etkilerini detaylandırmıştır. Kudubeş ve arkadaşları (2017), küreselleşmenin çocuk yoksulluğu üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Metin (2015) ise çocuk yoksulluğunu toplumsal bir risk olarak değerlendirirken

çocuk yoksulluğu ile mücadelede politika önceliği belirlenmesinin önemine vurgu yapmaktadır.

Bu çalışma, çocuk yoksulluğunu kamu politikası açısından tartışmaya açması bakımından önem taşımaktadır. Diğer yandan, bu araştırma çocuk yoksulluğu konusunu kamu politikası sorunsalı içine alması bakımından da önem taşımaktadır. Kamu politikası analizi açısından çok çeşitli konular irdelenme nesnesi olarak ele alınmış olmakla birlikte, çocuklarla ilgili sorunların kamu politikası analizi çerçevesinde değerlendirilmesi hayli yenidir. Daha önce *kamu politikası süreç analizi* modelinin kullanıldığı, çocuk işçiliği (Kırca Kurt, 2019, çocuk mahkemeleri (Kuruca, 2022), çocuk suçluluğu (Mamur Işıkcı, Üstün, 2023) gibi konularda yapılan değerlendirmelerin yanında, bu çalışma, çocuk hakları alanında oldukça önemli bir konu olan çocuk yoksulluğu sorununu, ulusal literatürde görece daha az tercih edilen *çoklu akış modeli* ile irdeleyerek kamu politikası literatürüne, hem de çocuk hakları literatürüne katkı sağlamakta, diğer yandan da kamu yönetimi ve siyaset bilimi disiplinlerinin ilgisini "çocuk" alanına çekmektedir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman taraması veri toplama tekniğinin kullanıldığı bu araştırma betimsel bir özellik göstermektedir. *Literatür* taramasında ilgili yayınlar, raporlar, resmî gazeteler, meclis tutanakları, kanunlar incelenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanarak sonuçlar raporlaştırılmıştır. Veriler, "problem akışı, politika akışı, siyaset akışı ve pencere" temaları altında kodlanmıştır.

Araştırmada kullanılan dokümanlar aşağıdaki Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1: Araştırmada Kullanılan Dokümanlar

Tür	Belge İsimleri
Kalkınma Planları	9. 10. 11. Kalkınma Planları
Meclis Tutanakları	21. 22, 23, 24,25,26,27. Dönem
Meclis Yazılı Soru Önergeleri	21. 22, 23, 24,25,26,27. Dönem
Meclis Araştırma Komisyonu Önergeleri	21. 21. 22, 23, 24,25,26,27. Dönem
Raporlar	AB 2001 Düzenli İlerleme Raporu AB 2020 Türkiye Raporu TUIK 2022 Çocuk Araştırması raporu CHP Çocuk Yoksulluğu Raporu Derin Yoksulluk Ağı Türkiye'de Çocuk yoksulluğu Raporu UNICEF, 2004, 2001 Raporları
Seçim Beyannameleleri	AKP, MHP, CHP, İYİ Parti, Yeşil Sol Parti, 2011, 2015, 2018, 2023 Genel seçim beyannameleleri
Web siteleri	OECD, Euros tat

Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Ulaşılan bilgi ve belgeler incelenerek elde edilen bulgular Kingdon'un 1984 yılında geliştirdiği Çoklu Akış Modeli yöntemiyle analiz edilmiştir. Çoklu Akış Modeli Kingdon tarafından gündem belirleme ve alternatif tanımlama sürecini açıklamak üzere formüle edilmiş bir modeldir. Bu modele göre kamu politikaları birbirinden bağımsız olarak işleyen "problemler", "politikalar" ve "siyasaların" birleşmesi ile oluşur.

2. Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu Kamu Politikalarının Çoklu Akış Yöntemi ile Analizi

2.1. Problemlerin Akışı

Kingdon, kamu politikası sürecini, sorun, siyasa ve siyaset akımları içerisinde ele alır ve problem tanımlama süreciyle politikayı başlatır (Çelik, 2022:1502). Bu anlamda, problemlerin akışı, politika yapımı sürecine dâhil edilen sorunların ve konuların kaynağını temsil eden kanaldır. Bu sorunlar toplumun karşılaştığı krizler, medyanın dik-

katini çeken olaylar veya uzmanların vurguladığı önemli meseleler gibi faktörlerle gündeme gelebilir. Politika yapımcılar için bu akış, öncelikli olarak ele alınması gereken sorunları belirlemeye yardımcı olur (Övgün ve Kantaş, 2017: 316). Problemlerin gündeme gelmesinde belirli şartlar meydana gelir; göstergeler, dramatik olaylar ve geri bildirimler aracılığıyla devlet yöneticileri ve politikacılar mevcut konulardan haberdar olurlar. Çeşitli göstergeler, odaklanılan olaylar ve geri bildirimler, yöneticilerin dikkatini sorun alanına çeker (Kingdon, 2011:113).

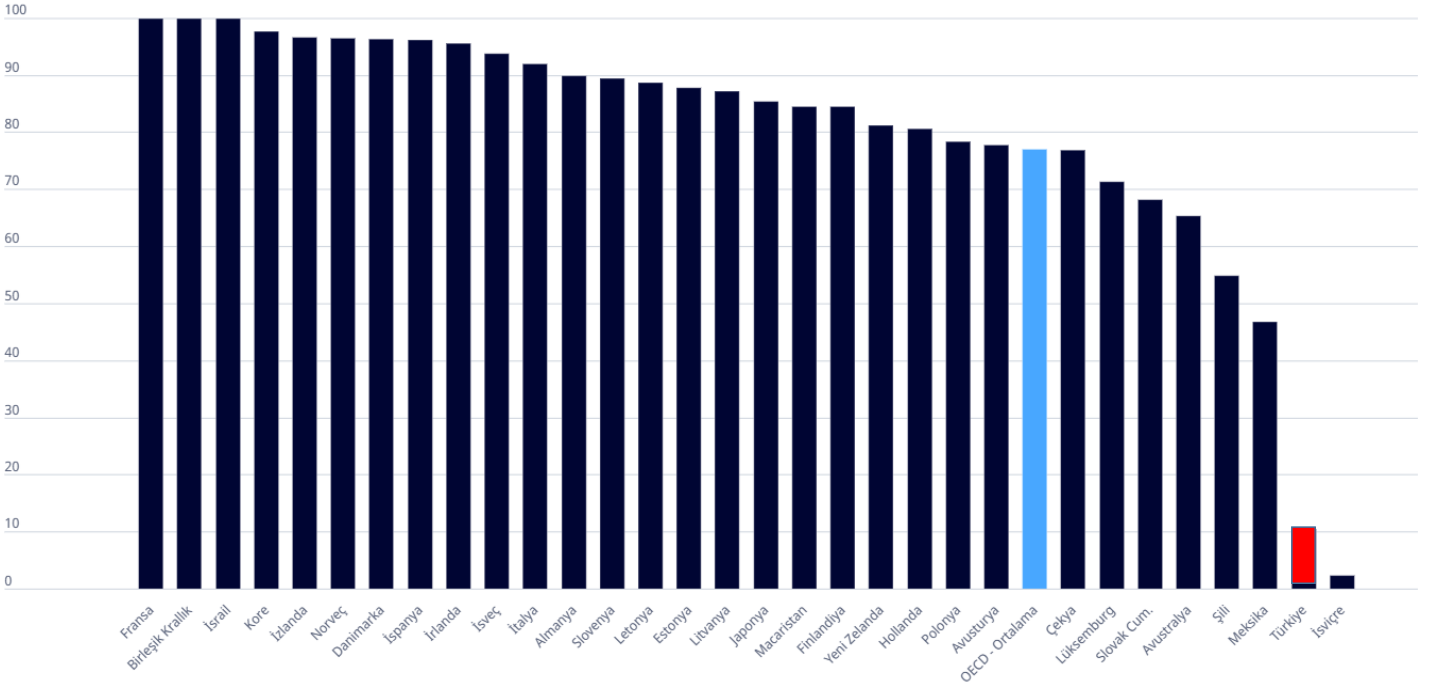
Çeşitli kurumlar tarafından yapılan istatistiklerde Türkiye'de çocuk yoksulluğu sorunun göstergesi olması açısından oldukça dikkat çekicidir. Bunlardan birisi okul öncesi okullaşma oranı ile ilgilidir. Çocuk yoksulluğunun giderilmesinde eğitim çok önemli bir paya sahiptir. Bu konuda erken çocukluk eğitimine özellikle vurgu yapılmaktadır.

Grafik 1: Ünelere Göre Erken Çocukluk Eğitimi Oranları

Erken çocukluk eğitiminde okullaşma oranı

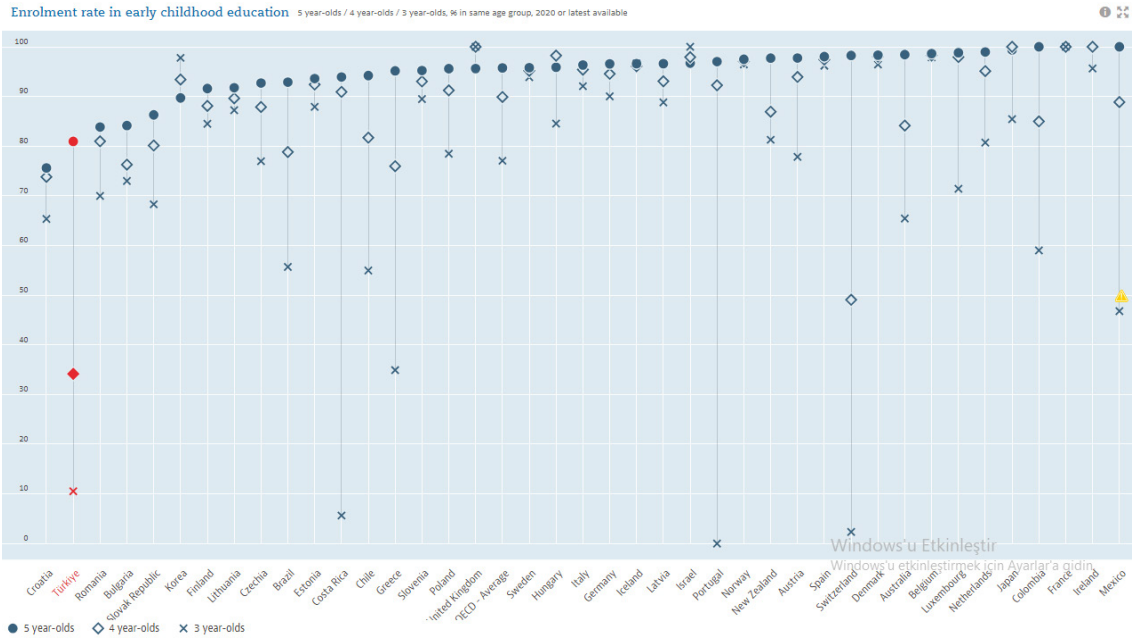
3 yaşındakiler, aynı yaş grubundaki %, 2020

110

Kaynak: OECD (2024a)

3 yaş dışında 4 ve 5 yaşlarındaki okullaşma oranlarına bakıldığında Türkiye'nin bu yaş gruplarında da gerekli gelişmeleri sağlayamadığı görülmektedir. Türkiye ancak 5 yaş seviyesinde yüzde 85 oranında okullaşma sağlayabilmiştir.

Grafik 2: Yaşlara Göre Ülkelerde Erken Çocukluk Eğitimi Oranları

Kaynak: OECD (2024a)

Bu dönemde alınan eğitimin, çocuğun daha sonraki öğrenme ve gelişme yeteneklerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koyan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, Tablo 4'ten görülebileceği gibi, okul öncesi dönemdeki okullaşma oranları bakımından Türkiye yüzde 11'lik oranla, OECD ortalamasının altında yer almaktadır.

Çocuk yoksulluğunun en önemli göstergelerinden biri de bebek ölüm oranlarıdır. Türkiye'de bu oranlar iyi bir durumda değildir.

Tablo 2: Ülkelere Göre Bebek Ölüm Oranları

Ülkeler	Bebek Ölümü (Her binde)
Kolombiya	16,8
Meksika	12,3
Türkiye	8,5
Kosta Rika	7,9
Şili	5,6
Amerika Birleşik Devletleri	5,4
Slovak Temsilcisi	5,1
Kanada	4,5
Lüksemburg	4,5
Birleşik Krallık	3,8
Hollanda	3,8
Polonya	3,6
İsviçre	3,6
Fransa	3,6
Letonya	3,5
Macaristan	3,4
Belçika	3,3
Avustralya	3,2
Yunanistan	3,2

İrlanda	3,1
Avusturya	3,1
Almanya	3,1
İzlanda	2,9
Litvanya	2,8
İspanya	2,6
Kore	2,5
Danimarka	2,4
Portekiz	2,4
İtalya	2,4
İsveç	2,4
İsrail	2,4
Çekya	2,3
Slovenya	2,2
Finlandiya	2
Japonya	1,8
Norveç	1,7
Estonya	1,4

Kaynak: OECD (2024b)

Tablo 1'e bakıldığında, 2020 yılında, 0-1 yaş arası bebek ölümlerinin (1000 canlı doğum başına) için seçilmiş ülkeler arasında en az Estonya, Norveç ve Japonya'da gerçekleştiği görülmektedir. Bu ülkelerde bebek ölüm hızları binde 2'nin altındadır. Türkiye için ise bu oranın binde 8.5 olduğu görülmektedir:

Çocuk yoksulluğu ile ilgili OECD istatistikleri de Türkiye'nin derin bir çocuk yoksulluğu tablosu ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Nitekim bu istatistiklere göre Türkiye seçilmiş OECD ülkeleri içinde %21,8'lik oranla en fazla çocuk yoksulluğu oranına sahip ülkeler arasında yer almaktadır.

Tablo 3: Ülkelere Göre Çocuk Yoksulluğu Oranları

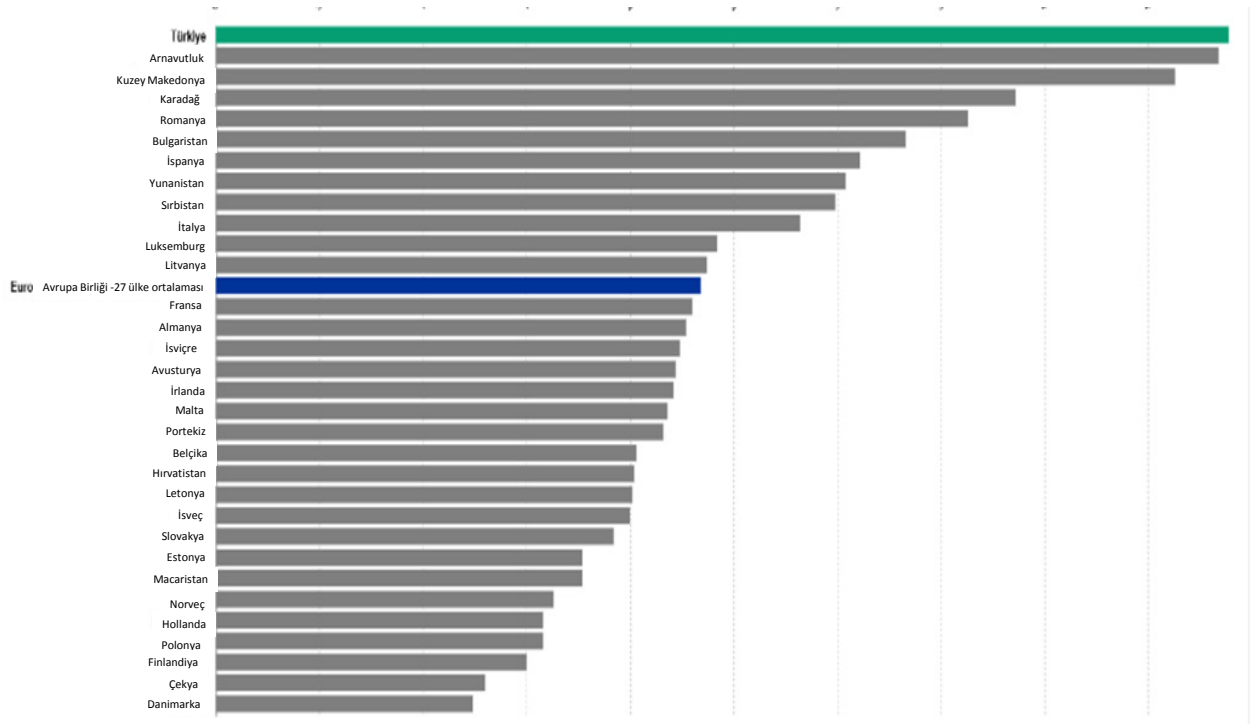
Yoksulluk Oranı (0-17 Yaş)	
Ülkeler	Oran%
Kosta Rika	27,3
Şili	21,8
İspanya	21,8
Türkiye	21,8
İsrail	20,1
Meksika	19,9
Amerika Birleşik Devletleri	18,6
İtalya	17,2
Lüksemburg	15,6
Yunanistan	15,3
Portekiz	15,2
Yeni Zelanda	14,8
Slovak Temsilcisi	14,3
Avustralya	13,3
Avusturya	12
Birleşik Krallık	11,9
Fransa	11,1
İsviçre	10,8
Litvanya	10,6
Almanya	10,6
Letonya	10,6
Estonya	10,6

Hollanda	10,3
Macaristan	10,2
Kore	9,5
İsveç	8,8
Belçika	8
Çekya	7,8
Norveç	7,6
İrlanda	7,4
Kanada	7,3
Polonya	7,1
Slovenya	6
Finlandiya	2,4

Kaynak: OECD (2024c)

Bunun yanında Türkiye’de, Avrupa’daki ülkeler arasında yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında olan çocukların sayısı en fazladır.

Grafik 3: Ülkelere Göre Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Bulunan Çocuk Nüfusu

Kaynak: Url 2 (<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TESPM040/default/bar?lang=en>)

Ulusal düzeydeki raporlar da çocukların yoksulluğuna işaret etmektedir. Türkiye’de her dört çocuktan biri yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2018’de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilen “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması”na göre, 18 yaşından küçük erkek çocuklarının %31,1’i yoksullukla mücadele ederken, kız çocuklarının %33,1’i yoksulluk riski altındadır.

TÜİK’in hazırlamış olduğu bir diğer rapor TÜİK 2022 Türkiye Çocuk Araştırması Raporu’dur. TÜİK 2022 Türkiye Çocuk Araştırması’na göre düşük gelirli hanelerde geçen yıl hiç sinemaya/ tiyatroya gitmeyen çocukların en büyük gereksesi %51 ile “maddi

olarak karşılayamamaktır.” Çocukların kültürel etkinliklere “maddi kaygılar” sebebiyle katılmadığı bu raporun bulguları arasındadır.

Rapor, çocukların beslenme alışkanlıklarını da içermekle birlikte 2022 yılı boyunca gelir grubu fark etmeksizin çocukların, en sık “ekmek ve makarna” tüketmiş olduğunu belirtmektedir. Rapor’a göre “et, tavuk, balık” grubunu her gün tükettiğini söyleyen çocukların oranı ise yalnızca %12.7’dir.

Bunun yanında CHP Çocuk Yoksulluğu Raporu’nda 2017 yılında 6 milyon 893 bin olan yoksul çocuk sayısının, 2021 yılında 7 milyon 436 bine ulaştığını ortaya koymuştur.

Tablo 4: Türkiye’de Yoksul Çocuk Sayısı

Yıllar	Yoksul Çocuk Sayısı
2017	6.893.000
2018	7.336.000
2019	7.417.000
2020	7.378.000
2021	7.436.000

Kaynak: CHP Çocuk Yoksulluğu Raporu, 2017

Türkiye’de yoksulluk sorununu en yakından izleyen oluşumlardan birisi Derin Yoksulluk Ağı (DYA)’dır. DYA, 2018 yılında kurulmuş olan, gönüllüler, destekçiler, yerel yönetimler, kamu kurumları ve derin yoksulluk yaşayan kişilerin oluşturduğu dayanışma ve araştırma ağıdır (Url 3). DYA, Eylül 2021’de yayınladığı “Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu” adlı raporunda önemli veriler sunmaktadır. İstanbul’da yaşayan, düzenli geliri olmayan ve günlük ve güvencesiz işlerde çalışan 103 aile ile yapılan görüşmelere dayanarak elde edilen rapora göre, bu ailelerin %13’ünde çocukların çalıştığı, %6’sında ise eve sadece çocukların gelir getirdiği tespit edilmiştir. Derin yoksulluk içinde yaşayan çocukların çoğunun hurdacılık, seyyar satıcılık, tekstil işçiliği ve atık kâğıt işçiliği gibi ağır koşullarda çalıştığı belirtilmektedir.

Rapor’a göre, görüşülen ailelerin %85’i yeterli besine ulaşamazken, %74’ü bebek maması ve bezi almakta zorlanmakta ve %21’inde bebek bezi ve mamaya hiç ulaşamamaktadır. Bu nedenle, aileler 0-3 yaş arası çocuklarını hazır çorba, şekerli su, pirinç lapası gibi yetersiz besinlerle beslemek zorunda kalmaktadır. Covid-19 Pandemisi süresince ailelerin %49’unun temiz suya erişiminin olmadığı bildirilmiştir. Yoksulluk koşulları altında yaşayan çocukların

yarısından fazlasının (%57,8) pandemi döneminde eğitimlerine devam edemediği ortaya çıkmıştır. Okula devam edemeyen çocukların %60’ının uzaktan eğitim için gerekli teknolojik cihazlara ve %54’ünün ise internet erişimine sahip olmadığı belirtilmiştir. Çocukların bakım ve koruma altına alınmasında en büyük engel olarak ise %69,5 ile sosyal veya maddi yoksulluk gösterilmiştir (Derin Yoksulluk Ağı: Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu Raporu).

Avrupa Birliği İlerleme Raporları da Türkiye’deki çocuk yoksulluğunun ciddiyetine dikkat çekmektedir. 2020 Raporu’nda hala endişe kaynağı olan konular arasında çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliği gibi hususların yer aldığı bildirilmiştir (AB İlerleme Raporu, 2020: 42). Roman çocukların ciddi boyutta maddi yoksulluk ve nispi yoksulluk yaşadıkları vurgusu da yapılmıştır (AB İlerleme Raporu, 2020: 45).

Siyasiler tarafından yapılan geri bildirimler de konuya politika yapıcıların dikkatini çekmek açısından önem taşımaktadır. Aşağıdaki Tablo 3 konunun TBMM çalışmalarına ne şekilde ve nasıl yansındığını göstermektedir.

Tablo 5: Çocuk Yoksulluğu Sorununun TBMM Çalışmalarına Yansımaları

Meclis Genel Kurul Tutanakları	
21. Dönem (1999-2002)	-
22. Dönem (2002-2007)	3
23. Dönem (2007-2011)	11
24. Dönem (2011-2015)	10
25. Dönem (08.06.2015-01..2015)	-
26. Dönem (2015-2018)	5
27. Dönem (2018-2023)	37
Yazılı Soru Önergeleri	
21. Dönem (1999-2002)	-
22. Dönem (2002-2007)	-
23. Dönem (2007-2011)	2
24. Dönem (2011-2015)	2
25. Dönem (08.06.2015-01..2015)	-
26. Dönem (2015-2018)	7
27. Dönem (2018-2023)	12
Meclis Araştırma Önergeleri	
21. Dönem (1999-2002)	-
22. Dönem (2002-2007)	-
23. Dönem (2007-2011)	-
24. Dönem (2011-2015)	-
25. Dönem (08.06.2015-01..2015)	-
26. Dönem (2015-2018)	1
27. Dönem (2018-2023)	8

Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki Tablo 4’de görülüşü üzere konu 2000 yılı sonrasında çeşitli aralıklarla meclis gündemine getirilmekle birlikte özellikle 2018-2023 yılları arasında çok sık ve ısrarlı bir şekilde takip edilmiştir.

2.2. Politika Akışı

Kingdon’un modelinin ikinci akış kanalı politika akışıdır. Politika akışında, sorunları inceleyen ve çözümler öneren uzmanların ve analistlerin çıktıları bulunur (Çelik, 2022:1503). Bu akış kanalında geniş bir yelpazede fikirler sunulmakta ve bu fikirler, bürokratlar, meclis üyeleri, akademisyenler, araştırmacılar ve sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli resmi ve gayri resmi aktörler tarafından düzenlenen programlar, meclis soruları, kanun tasarıları, yayımlanan makaleler, konferanslar ve konu ile ilgili konuşmalar aracılığıyla yayılmaktadır (Akdoğan ve Köse, 2011: 87). Kingdon, bu fikir akışlarının gerçekleştiği kanalı “ilkel çorba”ya benzetmekte ve bu çorbanın uzun bir süreç sonunda pişeceğini belirtmektedir; süreç sonunda, etkili bir şekilde aktarılan fikir ön plana çıkarak kamuoyu tarafından benimsenir (Lamba ve Ceylan, 2018: 256). Bir problem tespit edildiğinde, çözüm arayışı başlar. Soruna yönelik geliştirilen çözümlerin takip edilebileceği temel politika metinleri ise siyasi parti programları, kalkınma planları ve hükümet programlarıdır.

Parti Programları

Bu beyannamelerde çocuk yoksulluğunu azaltmaya yönelik öneriler arasında çocuklara sağlık, eğitim ve beslenme gibi temel ihtiyaçları karşılayacak destekler sunma, çocuk işçiliği ve sokakta yaşayan çocukların durumuna dikkat çekme, sosyal yardımları standartlaştırma, ailelerin gelir seviyelerini yükseltme, ailelerin yoksulluk seviyelerini tespit etme, çocuk işçiliği ve çocukların sömürülmesine karşı önlemler alma gibi politika önerileri bulunmaktadır. Bu öneriler, çocuk yoksulluğunu azaltma amacıyla çeşitli alanlarda politika geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu programlarda temel olarak öneriler şu başlıklar altında toplanabilir; (AKP, 2011, 2015, 2018, 2023 Genel Seçim Beyannamesi; CHP, 2001, 2007, 2011, 2015, 2018 Genel Seçim Beyannamesi, MHP 2011, 2015, 2018 Genel Seçim Beyannamesi; İYİ Parti 2023 Genel Seçim Beyannamesi; Yeşil Sol Parti 2023 Genel Seçim Beyannamesi)

- Sosyal Yardımların Artırılması ve Standartlaştırılması: Birçok parti, çocuk yoksulluğunu azaltmak için sosyal yardımları artırma ve standartlaştırma gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bu, ihtiyaç sahibi ailelere daha fazla destek sağlamayı amaçlamaktadır.
- Çocuk İşçiliği ve Sokakta Yaşayan Çocuklarla Mücadele: Çocuk işçiliği ve sokakta yaşayan çocuklarla mücadele, birçok parti tarafından önerilen politikalarından biridir. Bu, çocukların sömürülmesini ve kötü yaşam koşullarını engellemeyi amaçlamaktadır.

- Eğitim ve Sağlık Hizmetlerinin İyileştirilmesi: Partiler, çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha fazla faydalanmalarını sağlamayı hedeflemişlerdir. Bu, çocukların daha iyi bir geleceğe sahip olmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.
- Çocukların Temel İhtiyaçlarının Karşlanması: Birçok parti, çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan politikaları önermiştir. Bu, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerini ve gelişmelerini desteklemeyi amaçlamaktadır.
- Ailelerin Gelir Seviyelerinin Artırılması: Partiler, çocuk yoksulluğunu azaltmak için ailelerin gelir seviyelerini artırma politikalarını önermiştir. Daha iyi ekonomik koşullar, çocukların yoksulluğa düşmelerini engellemeyi amaçlamaktadır.

Kalkınma Planları

Çocuk yoksulluğu hemen her kalkınma planına konu olmuştur. Planlarda planlanan hedefler benzer niteliktedir ve şu çözümleri içermektedir (8,9,10,11. Kalkınma Planları);

- Yoksulluğun Azaltılması: Tüm beş yıllık kalkınma planlarında yoksulluğun azaltılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksul kesimlerin refah seviyelerinin artırılması hedefi vardır.
- Çocuk İşçiliği ile Mücadele: Her plan, çocuk işçiliği sorununun önlenmesi ve çocukların korunması için tedbirlerin alınmasını vurgulamıştır.
- Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim: Planlarda, düşük gelirli ailelerin çocuklarının eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması önemli bir tema olarak ortaya çıkmıştır.
- Sosyal Yardımlar ve Transfer Politikaları: Sosyal yardımların etkinleştirilmesi, gelir dağılımının düzeltilmesi amacıyla transfer politikalarının güçlendirilmesi ve daha adil bir gelir dağılımı sağlanması hedeflenmektedir.

Yukarıda sayılan genel nitelikli öneriler ve hedeflerin yanında birçok kesim tarafından “özel, somut ve belirli” nitelikte öneriler ileri sürülmüştür. Bunlar;

- Ücretsiz Okul yemeği
- Çocuk Bütçesi
- Bebek bezi ve mamadan KDV alınmaması şeklinde sıralanabilir.

Özellikle “okul yemeği akademik ve siyasi çevrelerin yanında medyada da çokça önerilmiştir. (Örnekleri için Bkz. Günaydın, 2018, Tokyay, 2022). Bebek bezinden KDV alınmaması da birçok kez önerilmiş ancak iktidar partisi tarafından ret edilmiştir.

Tablo 6: Bebek Bezinden KDV Alınmamasına İlişkin Verilen Önergeler

Dönemi ve Y.Yılı	Esas No	Başkanlığa Geliş Tarihi	Önerenin Özeti
			Aydın Milletvekili Süleyman Bülbül
27/6	2/4767	07/12/2022	Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Teklif ile, sabun, tuvalet kağıdı, dezenfektan, diş fırçası, diş macunu, diş ipi, kadın pedi ve bebek bezinde KDV oranının yüzde bire düşürülmesi amaçlanmaktadır. Sonuç: HÜKÜMSÜZ (G)
			İzmir Milletvekili Mehmet Ali ÇELEBİ
27/5	2/4281	14/03/2022	Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi Teklif ile, bebek bezi ve bebek mamasına uygulanacak katma değer vergisi oranının yüzde 1'e indirilmesi amaçlanmaktadır. Sonuç: HÜKÜMSÜZ (G)
			Muğla Milletvekili Süleyman GİRGIN
27/5	2/4145	04/02/2022	Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Teklif ile, bebek maması, bebek bezi ve kadın hijyen ürünlerinde KDV oranının yüzde 1'e indirilmesi amaçlanmaktadır. Sonuç: HÜKÜMSÜZ (G)
27/5	2/4140	03/02/2022	Niğde Milletvekili Ömer Fethi GÜRER 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Teklif ile, bebek bezi ve mamalarına uygulanacak olan katma değer vergisi oranının %1 olarak düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Sonuç: HÜKÜMSÜZ (G)

2.3. Siyasetin Akışı

Kingdon'un üçüncü ve son kanalı siyaset akışıdır ki bu büyük ölçüde kamu yönetiminde ve parlamentodaki değişiklikleri içerir (Demir ve Kurt, 2018: 402). Bu yaklaşıma göre, siyaset akışı üç ana noktadan oluşur. Bunlar; milli kamuoyu, baskı gruplarının kampanyaları ve yönetsel veya hukuksal iş hacmidir. Milli kamuoyu, toplumun belirli bir konu hakkındaki ortak fikir ve düşüncelerini yansıtır. Bu akışın oluşmasında önemli olan ikinci nokta baskı gruplarının

kampanyalarıdır. Akışın üçüncü ve son temel noktası ise yönetsel ve hukuksal kilit personelin değişimidir. Çünkü devlet başkanı veya bakanlıklarda yaşanan bir değişim, yeni gelişmelerin habercisi olabilir (Akdoğan ve Köse, 2011: 89-90). Kongrede yeni bir çoğunluk veya yeni bir yönetimin göreve gelmesi gibi durumlar, yeni gündem maddelerinin öne çıkmasına ve diğerlerinin daha uygun bir zamana kadar ertelenmesine yol açabilir. Bu nedenle, siyaset akışında meydana gelen değişiklikler gündem üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Kingdon, 2011: 145).

Bu akış kanalında rol oynayan kamuoyunun durumunu belirlemek konusunda anketler önemli rol oynamaktadır. Bu dönemde yapılan önemli anketlerden birisi Eylül 2022’de İstanbul *Planlama Ajansı* tarafından yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında Bilgisayar Destekli Telefon Anketi (CATI) yöntemi kullanılarak 601 hane ile görüşülmüştür. Katılımcılar, eğitim, meslek ve gelir düzeyine bağlı olarak sekiz kategoriye içeren sosyoekonomik statülerine göre belirlenmiştir. İstanbul’da yaşayanların gündemine dair düşüncelerini belirlemek için her ay yapılan bu araştırma İstanbul’da yaşanan yoksulluk sorunu ön plana çıkarmıştır. Rapor’un sonuçlarına göre; katılımcıların %62,8’i Eylül ayı içerisinde maddi yetersizlikten dolayı tercih ettiği gıdaları alamamakta; 15,8’i Eylül ayında maddi yetersizlikten dolayı evde yiyecek olmadığı zamanların olduğunu belirtmekte ve %42,6’sı geçinemediğini ifade etmektedirler. Katılımcıların %34,9’u ise kredi kartı borcunun ancak asgari tutarını ödeyebildiğini belirtmişlerdir (İPA, Eylül 2022)

Siyaset akış kanalında baskı grubunun kampanyaları da çok önemlidir. Baskı grupları tıpkı kamuoyu gibi kampanyaları ile iktidara ne tür bir politika izlemesi hususunda ışık tutmaktadır. İktidarlara, kamuoyu ve baskı gruplarının nabızlarını tutarak, onları izleyerek herhangi bir konuda ne yapacaklarına karar vermektedirler. Bu aşamada öne çıkan en büyük baskı grubu kampanyası ***Ekmek ve Gül Kadın Dayanışma Derneği’nden*** gelmiştir. 2022 yılının Mayıs ayında Kocaeli Ekmek ve Gül Kadın Dayanışma Derneği’nin başlattığı, Ekmek ve Gül’ün çağrısıyla tüm ülkeye yayılan “Okullarda #1ÖğünÜcretsizSağlıklıYemek” kampanyasına Ankara’dan Tuzluca’yı Kadınları Derneği de dâhil olmuş, bu taleple Milli Eğitim Bakanlığına 29 Aralık 2022’te başvuru yapılmıştı. Bu kampanya üzerine Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 05.02.2023 tarihinde yaptığı yazılı açıklamada; 2022-2023 eğitim öğretim yılı ikinci dönemi itibarıyla 5 milyon öğrenci için kademeli olarak hayata geçirilecek ücretsiz yemek uygulamasına ilişkin hazırlıkların tamamlandığı açıklamasında bulunmuştu (Cumhuriyet 05.02.2023)

Bu akış içinde yer alan unsurlardan bir diğeri yönetsel ve hukuksal değişikliklerdir. 18 Haziran 2023’te düzenlenecek genel seçimlerin hem ağırlaşan ekonomik tablo nedeniyle öne çekilmesine yönelik adımlar atılmış (Bkz BBC 18 Ocak 2023) ve nihayetinde YSK’nın 10.03.2023 tarihli ve 2023/90 sayılı kararıyla, birlikte yapılacak olan Cumhurbaşkanı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminin 14 Mayıs 2023 Pazar günü, Cumhurbaşkanı Seçiminin ikinci oylamaya kalması durumunda 28 Mayıs 2023 Pazar günü yapılmasına karar verilmişti. İçine girilen bu seçim atmosferinde yönetimin devredilmesi ihtimalinin belirmesi (Bkz Cumhuriyet 3 Kasım 2022) mevcut siyasal iktidarın, yaşanan bu ağır ekonomik krizi gölgelemesi için yoksulluğun azaltılması yönünde adımlar atmasına neden olmuştur.

Plan ve Bütçe Komisyonu’nda Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşülürken muhalefet partilerinin okullarda 1 öğün ücretsiz yemek verilmesi için Kasım ayında sunduğu ek bütçe teklifi AKP ve

MHP’nin oylarıyla reddedilmiştir (Evrensel 3 Kasım 2022; Birgün 4 Kasım 2022). Ancak kamuoyu, baskı gruplarından gelen tepki ve ülkede hâkim olan seçim baskısının etkisiyle siyasal iktidar, bu yöndeki talepleri karşılamak zorunda kalmıştır. Kısacası bu süreç içinde her ne kadar *yönetmelik bir değişiklik gerçekleşmemişse de*, bu ihtimalin varlığı politikanın değişimi yönünde güçlü emareler ortaya çıkarmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’da 20 Kasım 2023 tarihinde X Hesabından;

“İnşallah 6 Şubat itibarıyla okul öncesi eğitimde yer alan tüm yavrularımıza yemek desteğinde bulunacak, böylece ailelerimizin omuzlarından bir yükü daha almış olacağız”. (Url 4) açıklamasında bulunmuştur.

2.4. Pencerenin Açılması

Kingdon’un teorisine göre, kamu politikaları politika girişimcilerinin bir problem akışı ile siyaset akışını bir araya getirmek amacıyla bir fırsat penceresi yakaladıkları zaman oluşur (Demir ve Kurt, 2018: 404). Bu modelde, problem, politika (çözüm, alternatif) ve siyaset akışları birbirlerinden bağımsız olarak ve farklı zamanlarda hareket eder. Kingdon, kendine özgü nitelikleri olan bu üç akışın birleştiği anı “politika penceresi” olarak tanımlar (Akdoğan ve Köse, 2011: 90). Kingdon, politikacıların istedikleri politikaları uygulayabilmek için, kritik zaman dilimlerinde bu fırsat pencerelerini değerlendirmeleri gerektiğini önerir (Kingdon 2011; Lamba ve Ceylan, 2018: 257). Çoklu akımlar çerçevesinde bir kamu politikası oluşturulurken, kamu otoritelerinin dikkatini çeken bir sorunun gündeme gelmesi ile çeşitli hükümet içi ve dışı aktörlerin bir araya gelerek oluşturdukları politika önerileri hükümet ve bürokrasi tarafından kabul edildiğinde, politika penceresi açılır. Bu pencere, gündem değişikliği için gerekli bir koşuldur. Üç akımın olgunlaşması sonucunda, politika yapımcıların dikkatini çeken bir soruna bağlanabilecek uygulanabilir bir alternatif politikanın mevcut olması gerekmektedir. Aynı zamanda, siyaset akışında politika yapımcıların hem mevcut sorunu kabul etmeleri hem de gelecekteki önerilere açık olmaları gerekmektedir. Bu unsurlar bir araya geldiğinde, politika penceresi açılır ve politika girişimcileri bu üç akım çerçevesinde tasarladıkları projeleri gün-deme getirebilirler (Zohlnhöfer ve Rüb, 2016: 5, akt. Çelik, 2022: 1504). Kingdon’un modelinde, politika girişimcileri merkezi bir rol oynar. Bu girişimciler, üç akımı birleştirmeye çalışan bireysel veya kurumsal aktörlerdir. Pencere açıldığında, bu girişimcilerin hemen harekete geçme fırsatını kullanmaları gerekmektedir (Çelik, 2022: 1504).

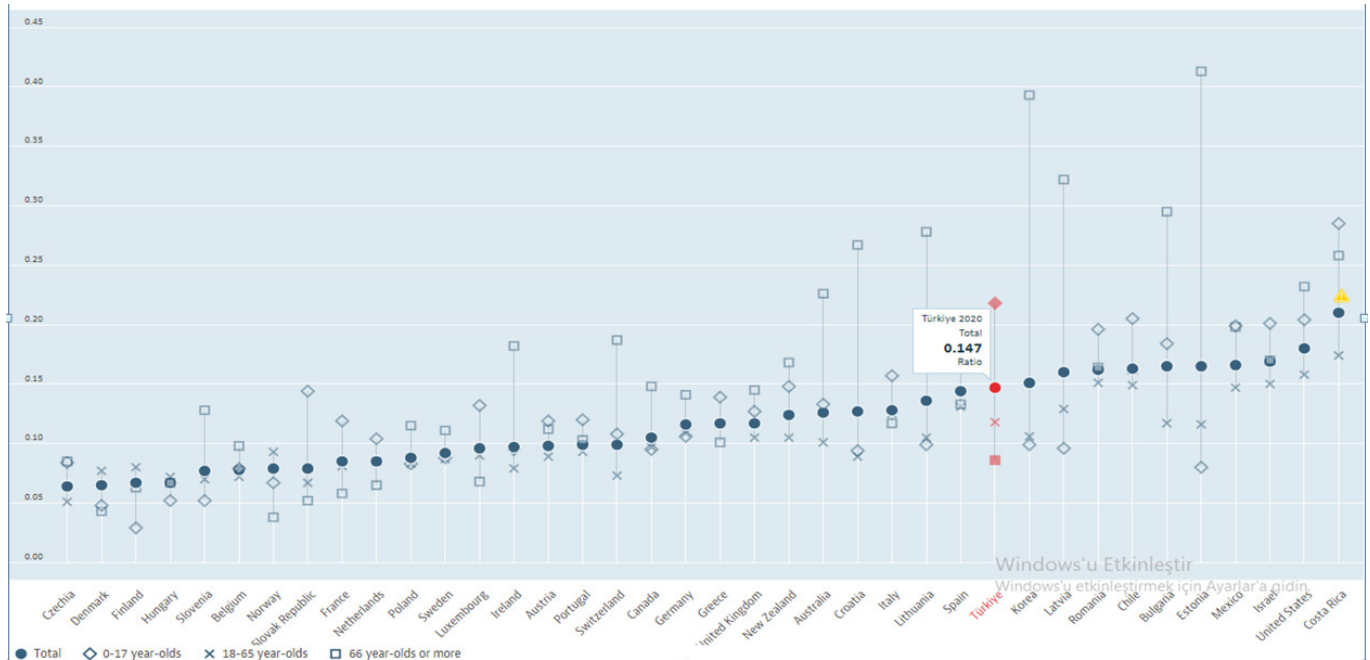
Ancak, politika pencereleri sonsuza dek açık kalmaz. Politika pencerelerinin kapanmasına yol açan çeşitli nedenler vardır. İlk olarak, pencerelerin açılmasına neden olan koşulların ortadan kalkması, pencerelerin kapanmasına neden olabilir. Örneğin, krizlerin sona ermesi bu duruma bir örnektir. Ayrıca, katılımcılar, problemin yeterince dikkat çektiğini düşünerek görevlerini tamamladıklarını

düşünebilirler veya farklı nedenlerle harekete geçmeyebilirler. Bir diğer neden ise, pencerenin açılmasına neden olan yönetim ve personel değişiminin tekrar yaşanması ve yönetimin yeniden değişmesidir. Son olarak, eğer uygulanabilir alternatifler yoksa pencere kapanabilir. Bu nedenlerle, politika pencereleri açılır ve kapanır (Akdoğan ve Köse, 2011: 91).

Çocuk yoksulluğu konusuna bakılacak olursa, istatistikler, raporlar ve kimi tarafların yaptıkları açıklamalar problemi yeterince tanımlamış ve öne çıkarmış görünmektedir. Bu şekilde problem akışı kanalı oluşmuştur. Diğer yandan çözümlerin aktığı politikalar kanalında her ne kadar sorunu dile getirenlerle siyasal iktidar bir uzlaşma içinde gibi görüne de bu uzlaşma soruna yönelik genel yaklaşımın ötesine geçememiştir. Hem hükümet hem iktidar partilerinin yaklaşımları bu konuda benzeşmektedir. Bu uyum temel politika belgelerine de yansımıştır. Muhalefetin öne çıkan birkaç özel nitelikteki önerisi (bebek bezinden KDV alınmaması, ücretsiz okul yemeği vb.) ise iktidar tarafından dirençle karşılanmıştır. Dolayısıyla bu kanalda tam bir uyum gerçekleşmemiştir. Milli kamuoyu, baskı gruplarının kampanyaları ve yönetimsel veya hukuksal iş hacminin oluşturduğu üçüncü kanal-siyasalar akışında, her ne kadar yönetimsel değişimler olmamışsa da bu ihtimalin ortaya çıkması ve bazı baskı gruplarının yürüttüğü güçlü kampanya bu kanaldaki akışın işlenmesini sağlamıştır. Politikalar akışındaki aksaklık, bu sayılan unsurların etkisiyle çatışmalı bir şekilde de olsa giderilmiş görünerek üç kanalın da (problemleri politikaları siyasalar) birleşmesini sağlamıştır.

Akışların birleştiği noktada seçim havası politika değişikliğinin yaşanması için açılan bir pencere olma şansını doğurmuştur. Ancak, seçim sonrası siyasal iktidar değişmemiş, muhalefet de seçim mağlubiyetinin hesabının verilmesi ve değişim talepleri karşısında neredeyse ülke sorunları ile bağımlı koparma noktasına gelmiş konuya yönelik ilgisini kaybetmiştir. Başka bir ifadeyle sorunu gündeme getiren muhalefetin gündemi değişmiştir. Akış kanalında soruna yönelik kapsamlı, sistemli ve somut çözümler geliştirilememiş olması açılan pencereye rağmen gerekli politika değişikliklerinin yapılmasını engellemiştir. Örneğin gerek muhalefet gerek iktidar beyannamelerinde gerekse de temel politika belgelerinde çocuk yoksulluğunun çözümü için çocuk işçiliğinin önleneneğinden bolca bahsedilmiş ancak çocuk işçiliğinin çocuk yoksulluğunun bir sebebi değil sonucu olduğu gerçeği görülmemiştir. Sosyal yardımların artırılmasına odaklanılmış, ancak yapılan sosyal yardımların yetişkinlerden çocuklara akmadığı üzerinde durulmamıştır. Çocuk yoksulluğunun ayrı ve kendine has özellikleri ve nedenleri göz önünde bulundurulmamıştır. İstisnalar dışında birçok beyanname ve politika belgesinde bunun için ayrı bir başlık açılmadığı gibi bazılarında “çocuk yoksulluğu” kavramsallaştırmasından da uzak durulmuştur. Çözümler genellikle aileye yapılan yardımlarla çocukların yoksulluktan kurtulacağı düşüncesine dayanmaktadır. Ancak bu yaklaşım çocuk yoksulluğu sorunun kendine özel dinamikleri ile yeterince anlaşılmadığını göstermektedir. Nitekim aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere Türkiye’de kuşaklar arası yoksulluktan etkilenme durumuna bakıldığında çocukların orta yaş ve yaşlı kesime göre çok daha fazla yoksulluğa maruz kaldığı görülmektedir.

Grafik 6: Ülkelere ve Yaşlara Göre Çocuk Yoksulluğu Oranları

Salan Gül ve Ergun (2019)'un da belirttikleri üzere çocuk yoksulluğuyla başa çıkmak için sadece ailelerin refahını artırmakla sınırlı olmayan, aynı zamanda çocuklara özel sosyal politikaları içeren bir bütüncül yaklaşımın benimsenmesi daha uygun olacaktır. Söz konusu bu yaklaşımın yetersizliği Sallan Gül ve Ergun tarafından şu şekilde ifade edilmektedir (2019: 238)

2018 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı içinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne (ÇHGM) verilmiştir. ÇHGM'nin kamusal ve kurumsal olarak çocuk yoksulluğunu önleme çabaları ise, büyük çoğunlukla çocuk odaklı olmak ve çocuğun üstün yararını korumaktan çok, ailenin bütünlüğünü sürdürmeye yönelik sosyal yardım vermekle sınırlıdır. Bu kapsamda kurum aileye gelir sağlayan programların yürütücüsü konumundadır. Oysa çocukların ihtiyaçları ve gereksinimleri ailenin yapısı, aile üyesinin cinsiyeti ve yaşı gibi etkenler bağlamında öncelikli olmaktan çıkabilmektedir. Bu da çocukların yoksulluğu daha yoğun olarak deneyimlemelerine kimi zaman da çocuğun ihtiyaçlarının hanenin diğer üyelerinin ihtiyaçlarıyla çelişebilmesine yol açabilmekte, çocuğun ihtiyaçları ötelenebilmektedir. Nitekim yoksul hanelerde ekonomik ve sosyal risklerin artması çocukların ihtiyaçlarını (eğitim ve sağlık başta olmak üzere) öncelik olmaktan çıkarmakta ve yoksulluğu kalıcılaştırmaktadır.

Bu noktada CHP tarafından 2011 yılında önerilen çocuk bütçesinin ilgililer tarafından son zamanlarda tekrar gündeme getirilmemiş olması büyük eksikliklerdir. Çocuk yoksulluğunu giderme konusunda belki de en etkili olabilecek unsur eğitim olmakla birlikte eğitim ve yoksulluk ilişkisi dikkat çekici bir şekilde kurulmamıştır. Öğrencilere yapılacak aynı ve nakdi eğitim yardımları ile konu geçiştirilmiştir. Eğitimin giderek bozulan niteliği, eşitsizliği, eşitsizliği üreten bir mekanizma haline gelmesi gözlerden kaçırılmıştır. Sonuç olarak, beklenen yönetsel değişikliklerin gerçekleşmemesi, çözümlerin doğru tespit edilmemesi ve konuya olan ilginin kaybedilmesi gibi sebepler çocuk yoksulluğu ile ilgili bir politika değişikliğine imkân verecek pencerenin kapanmasına neden olmuştur.

3. Sonuç

Bu çalışmada Kingdon'un kamu politikaları oluşumu teorisi, çocuk yoksulluğu örneği üzerinden açıklanarak, Türkiye'nin önemli sorunlarından olan çocuk yoksulluğu konusunda politika değişikliğinin neden gerçekleşmediği ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmada, Kingdon'un modelindeki problemler, politikalar ve siyasalar akış, çocuk yoksulluğu ile ilgili politikalar özelinde irdelenmiş politika girişimcilerinin önemine vurgu yapılarak, politika pencerelerinin açılması ve kapanmasının nedenleri ortaya konulmuştur. Çalışma sırasında literatür taramasıyla ulaşılan verilerin değerlendirilmesi

sonrasında; çocuk yoksulluğu konusunda problem akışının olduğu, ancak politika akışının etkili bir şekilde gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır.

Muhalefetin önerileri iktidar tarafından reddedilmiş ve soruna yönelik kapsamlı çözümler geliştirilmemiştir. Konuya yaklaşım açısından eğitim ile yoksulluk arasındaki ilişki de yeterince ele alınmamıştır. Beklenen politika değişikliklerinin gerçekleşmemesi, doğru çözümlerin bulunmaması ve konuya olan ilginin kaybedilmesi gibi sebepler, çocuk yoksulluğu ile ilgili politika değişikliği için açılan pencerenin kapanmasına neden olmuştur.

Bu noktada politika akışını sağlayacak mekanizmalar sağlıklı çalışmamış, muhalefetin bu konuya yönelik önerileri iktidar tarafından reddedilmiş, seçim odaklı olarak muhalefet ve iktidar tarafından gündeme getirilen çözümler her iki taraf için de seçim vaadi olarak kalmış, iktidar değişikliği gerçekleşmeyince muhalefet, iktidarını koruyunca mevcut hükümet, soruna yönelik kapsamlı çözümler geliştirememiştir. Özellikle konuya kökten çözüm oluşturmada en önemli araç olacak ve yoksulluğu en aza indirmede temel adımların atılmasını sağlayacak bir anlayış değişikliği yapılamamış, eğitim ile yoksulluk arasındaki ilişki yeterince ele alınmamıştır. Soruna çözüm yine eskiden olduğu gibi ailelerin refahını artıracak yardımlara odaklı olarak devam etmiş, çocuklara özel sosyal politikaları da içeren bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi sağlanamamıştır. Mevcut yaklaşımın sürdürülmesi, beklenen politika değişikliklerinin gerçekleşmemesi, seçim sonrasında konuya olan ilginin kaybedilmesi gibi sebepler, doğru çözümlerin bulunmamasına ve çocuk yoksulluğu ile ilgili politika değişikliği için açılan pencerenin kapanmasına neden olmuştur. Oysa yoksullukla mücadele politikaları oluşturulurken bu olgunun yalnızca gelir ve temel ihtiyaçlar ekseninde değerlendirilmemesi gerekir. Nitekim, bu anlayış mutlak yoksulluk algısına dayalı bir yaklaşım olup bireylerin insani gelişimi sağlayan sosyal ve kültürel olanakları dikkate almayan ve sadece hayatta kalması için sınırlı bir müdahaleyi gerektiren bir anlayıştır. Oysa çocuk yoksulluğu yoluyla yoksulluğun kuşaklar boyu aktarılmasının önlenmesi için; sorgulayan, araştıran, üreten bireyler yetiştirecek bir eğitim programına, kalkınma ve istihdam politikalarıyla entegre yürütülecek şekilde oluşturulmuş eğitim politikalarına ihtiyaç vardır. Çocukların eğitim ve öğrenime erişilebilirliği önündeki engeller kaldırılmadan, eğitimde fırsat eşitliği sağlanıp eğitimin kalitesi artırılmadan kanımızca uzun vadede ve kalıcı bir şekilde çocuk yoksulluğunun önüne geçmek pek olanaklı görünmemektedir. Bu açıdan önerimiz çocuk yoksulluğuna yönelik politikaların; sosyal içerme, eşit toplumsal katılım ve yararlanma temelinde insani gelişmeyi göz ardı etmeden devletçe görev ve sorumluluk olarak görülerek yürütülmesidir.

Kaynakça

- AB Türkiye Raporu. (Erişim: 05.05.2024), https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf
- Akdoğan, H. & Köse, Y. (2011). Kamu Politika Sürecinde Çoklu Akış Modeli. İçinde: A. Kaptı (Ed.), *Kamu Politika Süreci Teorik Perspektifler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- AKP 2002 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://www.akparti.org.tr/media/318780/3-kasim-2002-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf>
- AKP 2011 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://www.akparti.org.tr/media/iesaeuoj/12-haziran-2011-genel-secimleri-secim-beyannamesi.pdf>
- AKP 2015 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://www.akparti.org.tr/media/318795/7-haziran-2015-edited.pdf>
- AKP 2018 Genel Seçim Beyannamesi (Erişim: 05.05.2024) <https://www.akparti.org.tr/media/271931/secim-beyannamesi-2018.pdf>
- AKP 2023 Genel Seçim Beyannamesi (Erişim: 05.05.2024), <https://akparti.org.tr/secimbeyannamesi>
- Alacadağlı, E.(2020). Çocuk Yoksulluğu. İçinde: Şirin Dilli (Ed.), *Türkiye’de Çocuk Olmak* (170-196), Ankara: Pegem Akademi
- Allen T. & Thomas (2021). *Poverty and Development In The 21. Century*. London: Oxford University Press.
- BBC. (2023, 18 Ocak). *Muhalefet, Erdoğan’ın Seçim İçin 14 Mayıs’ı İşaret Etmesine Ne Diyor?* (Erişim: 15.05.2024), <https://www.bbc.com/turkce/articles/c4ne4k7w843o>
- Birgün. (2022, 4 Kasım). *Öğrencilere Ücretsiz Yemek Verilmesi Teklifi AKP-MHP Oylarıyla Reddedildi*. (Erişim: 05.05.2024), <https://www.perspektif.online/bir-ogun-uccretsiz-yemek-hakki-cocuklar-yokluk-bilmesin/>
- CHP. (Tarih belirtilmemiş). *Çocuk Yoksulluğu Raporu*. (Erişim: 15.05.2024), <https://www.resmi-belge.com/Chp-cocuk-yoksullugu-raporu-pdf.html>
- CHP 2002 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://chp.org.tr/yayin/2002-secim-bildirgesi/Open>
- CHP 2011 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://chp.org.tr/yayin/2011-secim-bildirgesi/Open>
- CHP 2015 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://chp.org.tr/yayin/2015-secim-bildirgesi/Open>
- CHP 2007 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://chp.org.tr/yayin/2007-secim-bildirgesi/Open>
- CHP 2018 Genel Seçim Beyannamesi. (Erişim: 05.05.2024), <https://chp.org.tr/yayin/2018-secim-bildirgesi/Open>
- Cumhuriyet. (2023, 5 Şubat). *MEB’den ‘Okullarda Ücretsiz Yemek’ Açıklaması*. (Erişim: 25.05.2024), <https://www.cumhuriyet.com.tr/egitim/mebden-okullarda-uccretsiz-yemek-aciklamasi-2048394>
- Cumhuriyet. (2022, 3 Kasım). *MetroPOLL Araştırma’dan Son Seçim Anketi: Erdoğan, Kararsızları Toplarsa Bile*. (Erişim: 05.05.2024), <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/metro-poll-arastirmadan-son-secim-anketi-erdogan-kararsizlari-toplarsa-bile-1932121>
- Çelik F. (2022). Kamu Politikaları Yapımında Çoklu Akımlar Çerçevesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1493-1516.
- Demir, F. & Kurt, M. (2018). Türkiye’nin Suriye’den Gerçekleşen Göçlere Yönelik Politikalarının Çoklu Akış Modeli ile İncelenmesi. İçinde: C. Babaoğlu, E. Akman (Eds.), *Kamu Politikası Analizi Türkiye Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Derin Yoksulluk Ağı. (2021). Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu. (Erişim: 25.05.2024), https://derinyoksullukagi.org/wp-content/uploads/2021/09/21443_DYA_CocukYoksullugu_Bilgi-Notu_Web-1.pdf
- Durgun, Ö. (2011). Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, VI(1), 143-154.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı. (Erişim: 25.05.2024), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Planı-2007-2013.pdf
- Evrensel. (2022, 3 Kasım). *Okullarda Bir Öğün Ücretsiz Yemek Teklifi AKP ve MHP’nin Oylarıyla Reddedildi*. (Erişim: 05.05.2024), <https://www.evrensel.net/haber/473896/okullarda-bir-ogun-uccretsiz-yemek-teklifi-akp-ve-mhpnin-oylariyla-reddedildi>
- Günaydın, D. (2018). Çocuk Yoksulluğu İle Mücadelede Ücretsiz Okul Yemeği: Tekirdağ İlkokullarında Bir Araştırma. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(18), 360-395.
- Hatun, Ş. (2002). *Çocuk Hakları Sözleşmesinin 13. Yılında Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri*. Ankara: TTB Yayınları.
- İPA (Eylül 2022). İstanbul Barometresi. (Erişim: 15.05.2024), https://ipa.istanbul/wp-content/uploads/2022/10/BAROMETRE_EYLUL_2022-web-2.pdf

- Kingdon, J. W. (2011). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Pearson Education Limited, Essex.
- Kınacı, Ş. N. (2020). Çocuk Yoksulluğu. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 81-87.
- Kırca Kurt, A. (2021). Çocuk İşçiliğine Yönelik Kamu Politikası Analizi. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 29-54.
- Köroğlu, İ. S. (2022). Yeni Yoksulluk Türleri ve Sosyal Dışlanma. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 100-116.
- Kudubeş, İ. E. & Akdeniz Kudubeş, A., ve Bektaş, M. (2017). Küreselleşmenin Yarattığı Yoksulluk: Çocuk Yoksulluğu. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*, 14(1), 79-85.
- Kurnaz, Ş. A. (2007). Çocuk Yoksulluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12(12), 47-55
- Kuruca, M. Y., & Mamur Işıkcı, Y. (2022). Türkiye’de Çocuk Mahkemelerinin Kurulmasına Yönelik Kamu Politikası Analizi. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 48-70.
- Lamba, M. & Ceylan, V. (2018), Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne Yönelik Politikaların Çoklu Akış Modeli Çerçevesinde Analizi. İçinde: Demirkaya, Yüksel (Ed.), *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Kamu Yönetiminde Değişim*, İstanbul: Hiperlik Yayınları.
- Mamur Işıkcı, Y., & Üstün, Ö. (2023). Public Policy Analysis for Children Dragged into the Crime in Türkiye. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(2), 458-481.
- Metin, B. (2015). Gelecek Nesillerin Yaşam Fırsatları İçin Ciddi Bir Tehdit: Çocuk Yoksulluğu. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(2), 166-187.
- Milliyetçi Hareket Partisi 2011 Genel Seçimleri 100 Söz Ekonomik ve Sosyal Destekler. (Erişim tarihi:06.05.2024), https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_2011_secim_100_soz.pdf
- Milliyetçi Hareket Partisi 2015 Genel Seçimleri Beyannamesi. (Erişim tarihi:06.05.2024), https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/secimbeyannamesi2015/MHP_Secim_Beyannamesi_2015_tam.pdf
- Milliyetçi Hareket Partisi 2018 Genel Seçimleri Beyannamesi. (Erişim tarihi:06.05.2024), https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf
- OECD (2024a). Enrolment rate in early childhood education (indicator). doi: 10.1787/ce02d0f9-en (Erişim tarihi:04.06.2024),
- OECD (2024b). Infant mortality rates (indicator). doi: 10.1787/83dea506-en (Erişim tarihi:04.06.2024),
- OECD (2024c). Poverty rate (indicator). doi: 10.1787/0fe1315d-en (Erişim tarihi:04.06.2024),
- Övgün, B., & Kantaş, Ö. (2017). Kamu Yönetimi Reformunun Psikolojik Süreci ve İnsan Unsuru. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 313-326.
- Onbirinci Kalkınma Planı (Erişim tarihi:06.05.2024), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Planı-2019-2023.pdf
- Onuncu Kalkınma Planı (Erişim tarihi: 06.05.2024), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Planı-2019-2023.pdf
- Sekizinci Kalkınma Planı (Erişim tarihi: 06.05.2024), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-2001-2005.pdf
- Sallan Gül S. & A. Ergun Dericioğulları (2019). Çocuk Yoksulluğunu Önlemeye Yönelik Sosyal Politikalar. İçinde Yasemin Mamur Işıkcı (Ed). *Kamu Yönetimi ve Çocuk Astana*
- Tekdemir, N. & Yılmaz, H. H.(2020). Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Çocuk Yoksulluğunun Belirleyicileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53 (3), 1075-1104
- TEPAV (2023). Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu Mevcut Durum ve Riskler; Değerlendirme Notu (Erişim tarihi: 06.05.2024), https://www.tepav.org.tr/upload/files/1715055939-5.Turkiye_de_cocuk_yoksullugu_mevcut_durum_ve_riskler.pdf
- Tokay, M. (2022, 24 Eylül). Bir Öğün Ücretsiz Yemek Hakkı: Çocuklar Yokluk Bilmesin, (Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://www.perspektif.online/bir-ogun-uccretsiz-yemek-hakki-cocuklar-yokluk-bilmesin/>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). Türkiye Çocuk Araştırması 2022. (Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744>
- UNICEF (2001). *The State of the World’s Children*, New York, USA.
- UNICEF (2005). *The State of the World’s Children 2001*, New York, USA.
- UNICEF (2002). *Poverty and Children: Lessons of the 90s for Least Developed Countries*. New York, USA.

Url 1: (Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://www.unicef.org/turkiye/basın-bültenleri/unicef-ve-dünya-bankası-dünya-çapında-aşırı-yoksulluğun-azaltılmasına-yönelik>

Url 2: (Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TESPM040/default/bar?lang=en>

Url 3: (Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://derinyoksullukagi.org/biz-kimiz>

Url 4: (Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://twitter.com/RT Erdogan/status/1616441667732512768>

Yeşil Sol Parti 2023 Seçim Beyannamesi.(Erişim tarihi: 06.05.2024), <https://hdp.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/2023/yesil-sol-parti-2023-sbildirgesi.pdf>

Yiğit, R., Üđücü, G., & Kaya, S. (2018). Yoksulluk: Çocuk Sağlığını Tehdit Eden Bir Durum. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 83-98

Extended Summary

Purpose

Poverty is a phenomenon that societies have had to struggle with since time immemorial. Especially in the globalised world, the rise of neoliberal policies that ignore the principles of equality and fair sharing and the spread of wars and migrations fuelled by these policies have increased both the number of poor individuals and the effects of poverty on them. As stated in many places, poverty affects children as specialised groups more than adults

Child poverty is a condition that not only restricts the rights of children but also affects them negatively in terms of physical, mental, and emotional health, as well as keeping them away from education. Child poverty is also significant because it increases the likelihood of individuals who experience poverty during childhood encountering poverty in the future. Like in every country, in Turkey, there are policies and processes implemented to reduce child poverty. The aim of this research is to examine how child poverty policies have developed in Turkey and how solutions have been defined.

Literatur

The research method used is Kingdon's Multiple Streams Model, which assumes that public policies emerge from the combination of problems, policies, and politics. In this study, the flow of problems, policies, and politics in Kingdon's model is examined in relation to policies concerning child poverty, emphasizing the importance of policy entrepreneurs and identifying the reasons for the opening and closing of policy windows.

Kingdon's Multiple Streams Model is a theory used to explain the policy making process. This model is designed to understand the

interaction of different factors in policy making and policy change. Problem flow refers to the process by which a policy problem is identified and raised. Policy Flow refers to the process by which policy makers develop and evaluate various policy options in response to a problem. Policy flow refers to the political environment that fuels policy change. Kingdon's Multiple Streams Model emphasises the coming together and interaction of these streams to understand policy making.

Methodology

This research, which uses document analysis as a qualitative research method for data collection, exhibits a descriptive nature. Relevant publications, reports, official gazettes, parliamentary minutes, and laws were examined in the literature review. The obtained data were interpreted through content analysis and the results were reported.

There are numerous studies in the literature related to child poverty. These studies have focused on the causes of child poverty, the problems it causes, and ways to address it. This study is important for opening the discussion on child poverty from the perspective of public policy.

Results

This study, which addresses child poverty, has shown that while a problem stream exists regarding this issue, the policy stream has not effectively materialized. The proposals of the opposition have been rejected by the government, and comprehensive solutions to the problem have not been developed. The relationship between education and poverty has also not been adequately addressed in terms of approach. Reasons such as the failure of expected policy changes, the lack of correct solutions, and the loss of interest in the issue have led to the closing of a window for policy change regarding child poverty.